

La via nova d'ina baselgia

Nua van ils Tudestgs da Transilvania?

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Dapi la fin dal 12avel secul viva ina cuminanza tudestga en la Transilvania dal sid, t. a. en ed enturn la citad da Hermannstadt (oz Sibiu, 170 000 olmas cunzunt da linguatg rumen). En il 16avel tschientaner ha lezza cuminanza tudestga surpiglià la refurmaziun e bajegia atgnas structurast ecclesiasticas. La Rumenia communista, uffizialmain ateista, ha persequità las baselgias evangelicas.** 1982 a Heidelberg han emigrants da Transilvania ed autras persunas colliadas cun quest pajais fundà il Ravugl evangelic d'amis da Transilvania (REAT) per gidar lezza cuminanza. Dapi 1989 n'è la betg pli smanatschada da vart rumena; dentant èn ils plis Tudestgs da Rumenia (Transilvania e Banat) emigrads en Germania. Questa na s'interessa betg be per ina cuminanza da strusch 70 000 persunas, mabain per l'entira Rumenia, pajais da 22 milliuns olmas che sa pina per vegnir commember da l'Uniun europeica (UE).

Tranter duas patrias

Il REAT vul anc adina gidar la Baselgia evangelica da linguatg tudestg en Transilvania, ma en in spiert da convivenza areguard tschellas cuminanze. En Transilvania viva ina maioritad rumena ortodoxa, ma dapertut datti minoritads da zagrenders, en tschertas regions plinavant Ungarais refurmads sco era catolics rumens ed ungarais. Il REAT ha gist organisà ina sentupada per infurmar davart l'Academia evangelica da Transilvania (AET) a Sibiu/Hermannstadt. 44

commembers ed amis han pia sa rimnads a Gnadenthal, ina fracziun da Hünfelden (Hessen), en la vallada pittoresca da la Lahn. Hünfelden cunfina d'ina vart cun la Renania, da l'autra cun la vischnanca da Hünstetten, nua che Birgit Hamrich (1), parsura dal REAT, è preditganta da la Baselgia evangelica da Hessen e Nassau ensemen cun ses um Hans. Dunna Birgit è naschida 1972 e creschida si en Transilvania dal sid. Ella ha studegià teologia a Sibiu/Hermannstadt ed è stada preditganta en Transilvania dal nord avant d'emigrar en Germania. Sin ils muts da Hünfelden sentiva ins la transiziun da l'enviern vers la primavera; la sentupada ha entschats cun ina burasca, ha fatg atras duas notgs cun prugina ed è vegnida a fin cun in sulegl splendurant sur muvel e pastgiras verdas.

L'encarschadetgna en linguatg rumen

Ina gronda part dals referats era deditgada a lecturas da texts d'auturs rumens. Tar tuts percorschev'ins quant fitg ch'il communissem totalitar ha bullà lur mintgadi. Il meglier exempel da quai era ina sort monolog d'Agłaja Veteranyi (1962–2002) nua che l'autura, naschida a Bucuresti, confrunta adina puspè la miseria da sia infanzia e la vita relativamain senza quitads en l'exil svizzer. L'autura n'ha dentant betg cumportà il cuncontrast a lunga vista; ina notg da favrer ha'la sa bittada en il Lai da Turritg. Ma gist la sentupada da Hünfelden ha cumprovà la voluntad dals participants da viver e da far viver quella Baselgia evangelica da Transilvania che per ils plis era l'atgna cuminanza u almain

quella dals babuns. Il teolog bavarais Jürgen Henkel, manader da l'AET, respreschenta fitg bain l'orientaziun ecumenica da lezza instituziun per il 21avel tschientaner. Henkel ha deditgà sia disertaziun per l'Universitad d'Erlangen-Nürnberg ad in dals pli gronds teologs da las baselgias orientalas en il 20avel secul: Dumitru Staniloae (1903–1993), in Rumen da Transilvania. La lavur è cumparida cun la benedicziun da patriarc Teoctist, superiur da la Baselgia ortodoxa rumena (BOR). En sia ovra multifara ha Staniloae t. a. elavurà ina teologia da l'encarschadetgna: «L'uman è creà per na viver sulet; separaziun vul dir disturbì ed afflicziun e metta fin a l'existenza sauna. Il carstgaun rumen enconuscha lezza cundiziun en moda uschè greva ed intensiva ch'el la nomna 'dor', dal latin 'dolor' (...). Questa encarschadetgna na datti be tranter vivs, mabain era tranter vivs e morts; ina part resta adina en l'olma da tgi che surviva» (2). Il pled portugais correspundent, «saudade», deriva dal latin «solitas» che vul dir «abandun, isolaziun»; quai conferma l'interpretaziun da Staniloae. Il catalan perencunter di «enyorança», dal latin «ignorantia», pia ina noziun che sa referescha al spiert.

Infurmar en Rumenia ed ordaifer

Henkel ha referì davart l'activitad ed ils projects da l'AET. Grazia a ses 42 letgs po'la organisar sentupadas per gruppas pli grondas. La principala da 2003 è stada in'emna ecumenica en linguatg rumen per represchentants da tuttas baselgias da l'entira Rumenia, cun referats da professers da teologia davart l'istor-

gia da la refurmaziun e las minoritads tudestgas dal pajais, pia er ils catolics da Banat. Lezza occurrenza ha gidà a stgassar ils pregiudizis tranter confessiuns e rinforzà la schientscha che tuts cristians sa chattian oramai en la medema bartga. En quel connex han participants giavischà che l'AET resguardia dapli il linguatg ungarais, tant pli che la Baselgia refurmada ungaraisa da Transilvania è la cuminanza protestanta la pli ferma da l'entira Rumenia. Er en Germania vul ins savair dapli da quel pajais, tant pli sch'el vegn commember da l'UE. Perquai datti dapi quatter onns in institut cultural rumen a Berlin (3). Ses manader Gheorge Pascu ha infurmad curtamain davart ils referats e las exposiziuns ch'el organischa cun mezs finanzials fitg limitads. Ins spera che la regenza rumena enclegia la relevanza dal maletg da ses pajais en Germania era suenter las elecziuns parlamentaras da l'atun 2004. En mintga cas stgaffescha la collavuraziun tranter las baselgias evangelicas da Baviera e Württemberg, l'AET ed ils uestgieus da la BOR lioms adina pli stretgs tranter ils dus pajais. Il REAT sa raduna puspè dals 8 als 10 d'october 2004 en Franconia.

- 1) **Adressa: Alte Ortsstraße, D-65510 Hünstetten. Adressa electronica: birgit.hamrich@gmx.net**
- 2) **Jürgen Henkel, Eros und Ethos. Mensch, gottesdienstliche Gemeinschaft und Nation als Adressaten theologischer Ethik bei Dumitru Staniloae. Münster (Vestfalia) e Hamburg (LIT, ISBN 3-8258-5904-5) 2003, pp. 307-308.**
- 3) **Adressa: Rumänisches Kulturinstitut Titu Maiorescu, Königsallee 20 B, D-14193 Berlin. Posta electronica: rumaenisches.kulturinstitut@t-online.de**